

А. В. Решетняк

РОЛЬ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті розглянуто особливості інноваційного розвитку регіону, його складові. Зазначено, що мале підприємництво сприяє формуванню конкурентного середовища, гнучкості та індивідуалізації виробництва, що забезпечує йому необхідні передумови для впровадження інновацій.

Досліджено основні структурні показники діяльності суб'єктів малого підприємництва Черкаської області. Виявлено, що зростає частка малих підприємств області, результатом діяльності яких є виготовлення продукції та надання послуг з високою доданою вартістю і використанням інноваційних технологій. Однак за напрямками спрямування фінансування інноваційної діяльності найбільша частка використовується для придбання машин та обладнання, що вказує на відсутність зацікавленості (зокрема фінансової) з боку підприємців до проведення науково-технологічних досліджень та розробок. Виявлено, що результативність інноваційного процесу знижується, на що вказує зменшення частки інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції.

Визначено головні причини низької інноваційної активності суб'єктів малого бізнесу Черкаської області: недостатнє економічне стимулювання залучення інвестицій в інноваційні процеси; обмеженість обсягу фінансування наукової та інноваційної діяльності за рахунок державного бюджету; недосконалість інституційного забезпечення; відсутність відповідних організаційно-правових умов для розвитку інноваційної інфраструктури; відсутність узгодженої співпраці на рівні «освіта–наука–бізнес».

***Ключові слова:** мале підприємство; підприємництво; інноваційний розвиток; регіон; інноваційна діяльність.*

Актуальність проблеми (постановка проблеми). Суб'єкти малого бізнесу відіграють важливу роль у соціально-економічному розвитку регіону, оскільки сприяють раціоналізації та зростанню ефективності використання ресурсного потенціалу, формуванню та розвитку людського капіталу, акумулюванню науково-технологічного потенціалу. Малі підприємства забезпечують реалізацію інноваційної політики держави в цілому, підвищуючи її конкурентоспроможність на світовому ринку. Однак інноваційна діяльність характеризується високим ступенем ризику, що особливо актуально для малого бізнесу, який є вразливим до змін у внутрішньому та зовнішньому ринковому середовищі. Саме тому важливого значення набуває дослідження передумов, стримуючих та стимулюючих чинників зростання інноваційної активності малих підприємств, а також їх ролі у забезпеченні інноваційного та в цілому соціально-економічного розвитку регіону.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Підприємницькій діяльності, зокрема науково-технологічній складовій, присвячено праці багатьох науковців, зокрема, таких як: М. П. Бутко, О. В. Попело, В. О. Капітан, М. Г. Пивоваров, О. М. Левченко, І. Є. Матвій. Однак, оскільки переважну частину наукових надбань спрямовано на дослідження реального сектору економіки, в той час як роль інноваційної складової, зокрема серед суб'єктів малого бізнесу, залишається на рівні дискусій, більш детального дослідження потребує саме визначення ролі інноваційної активності малого підприємництва у контексті розвитку регіону.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження сучасних тенденцій інноваційної активності суб'єктів малого бізнесу на рівні регіону та основних причин, які стримують розвиток інноваційної діяльності бізнесу.

Викладення основного матеріалу дослідження. Однією з основних передумов ефективності функціонування розвинених країн є зростання ролі регіонів у соціально-економічному розвитку перших. Вдосконалення регіональної політики, зокрема вітчизняної, є неможливим без активізації інноваційної діяльності, що стимулює структурні економічні зрушення і прогресивний розвиток регіонів та держави в цілому. У цьому контексті особливого значення набуває формування оптимальної стратегії розвитку конкретного регіону, спрямованої на зниження рівня технологічного

відставання та перехід до інноваційного вектора розвитку. Без відповідних заходів економіка регіону втрачає конкурентні позиції та зростає імовірність виникнення перманентних криз [1, с. 68–69].

В умовах сьогодення інноваційний розвиток регіону є складним механізмом, котрий динамічно розвивається та, як наслідок, потребує системного управлінського підходу. З одного боку, у забезпеченні інноваційного розвитку регіону значну роль відіграє інфраструктурна складова, з другого – сукупність складових економічного потенціалу, котрі, при узгодженні з відповідними внутрішніми та зовнішніми обставинами, сприяють реалізації нововведень [2, с. 26–29].

Важливою складовою економічного потенціалу на рівні регіону є суб'єкти, які безпосередньо реалізують цей потенціал, серед яких, у контексті готовності впроваджувати інноваційну діяльність, варто виокремити малий бізнес. На думку фахівців, «двома стовпами», які формують фундамент економіки, є, по-перше, великі підприємства, які забезпечують її стабільність та керованість, доступ до широкомасштабних інновацій, по-друге – малі підприємства, які сприяють формуванню конкурентного середовища, а також гнучкості та індивідуалізації виробництва [3, с. 16]. Однак використання інновацій на великих підприємствах передбачає початкове їх впровадження на рівні малого бізнесу, що є менш вартісним та ресурсозатратним процесом.

У вітчизняній економіці мале підприємництво розглядається переважно у контексті перспектив наповнення державного бюджету. Однак його основне призначення є зовсім іншим, зокрема: вирішення питання зайнятості населення, включаючи самозайнятість підприємців; оперативне реагування на кон'юнктурні ринкові зміни; розвиток конкуренції за рахунок швидкої адаптованості до змін споживчих потреб; забезпечення швидких темпів економічного зростання завдяки реалізації новітніх технічних ідей [4].

Незважаючи на те, що малий бізнес є невід'ємною складовою конкурентоспроможної економіки держави та суттєво впливає на реалізацію ринкових відносин, його рівень розвитку в Україні потребує покращення, адже має місце орієнтованість не на виробництво, а на посередництво та торгівлю при одночасному скороченні купівельної спроможності населення [5, с. 32]. Статистичні дані вказують на те, що кількість малих підприємств Черкаської області з усіх видів економічної діяльності щороку зростає (табл. 1).

Темп приросту основних кількісних показників діяльності малих підприємств Черкаської області перевищує аналогічний показник серед усіх підприємств області за період 2010–2017 рр., зокрема: кількість малих підприємств за цей період зросла на 24,93 % (що на 3,47 п.п. більше проти зростання кількості всіх суб'єктів підприємництва в області), а обсяг реалізованої малими підприємствами продукції збільшився на 257,83 % (що на 43,86 п.п. більше проти аналогічних даних серед підприємств загалом). Ця тенденція підтверджує те, що для малого підприємництва характерними є висока динамічність та готовність до впровадження інновацій, що підвищує ризик банкрутства, зміни форм та видів діяльності.

Таблиця 1 – Динаміка основних структурних показників діяльності суб'єктів малого підприємництва Черкаської області за 2010–2017 рр.

Показник	Рік					Темп приросту, % / п.п.
	2010	2014	2015	2016	2017	
Кількість підприємств						
Всього підприємств, одиниць	7298	8153	8296	8050	8864	21,46
Малих підприємств, одиниць	6735	7686	7837	7605	8414	24,93
Питома вага малих підприємств, %	92,3	94,3	94,5	94,5	94,9	2,6
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг)						
Всього підприємств, млн. грн.	45686,7	73823,3	104893,8	117835,6	143444	213,97
Малих підприємств, млн. грн.	9510,7	16350,8	21798,2	26626,1	34032	257,83
Питома вага малих підприємств, %	20,8	22,1	20,8	22,6	23,7	2,9

Джерело: побудовано автором за даними [6]

До того ж, за 2010–2017 рр. зростає питома вага малого бізнесу у підприємницькому секторі області: їх частка у загальній кількості господарюючих суб'єктів збільшилася на 2,6 п.п., а внесок в обсяг реалізованої продукції в регіоні дорівнює 23,7 %, перевищуючи значення 2010 р. на 2,9 п.п. Це вказує на те, що зростає частка малих підприємств, результатом діяльності яких є виготовлення продукції та надання послуг з високою доданою вартістю та використанням інноваційних технологій (зокрема в таких сферах, як ІТ, консалтинг тощо).

Зважаючи на суттєву питому вагу малих підприємств у загальній чисельності господарюючих суб'єктів Черкаської обл. (майже 95 % у 2017 р.), розвивати малий бізнес, зокрема активізуючи його інноваційну діяльність, є вкрай необхідним. При цьому офіційна статистична інформація характеризує інноваційну активність переважно у контексті промислових підприємств. Моніторинг показників соціально-економічного регіонального розвитку зводиться до визначення частки інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств.

Так, за результатами 2016–2017 рр. така частка серед підприємств Черкаської області становила 24,4 % [7]. Для порівняння, у середньому серед країн ЄС частка інноваційних підприємств у їх загальному обсязі за 2017 р. становила 49,1 % [8]. Це вказує на незначну роль науково-технічних та інноваційних розробок у подоланні проблем технологічного відставання підприємств Черкаської області.

За напрямками спрямування фінансування інноваційної діяльності промисловими підприємствами Черкаської області найбільша частка (88,6 % за результатами 2016–2017 рр.) використовується для придбання машин та обладнання, пов'язаних із впровадженням інновацій (рис. 1).

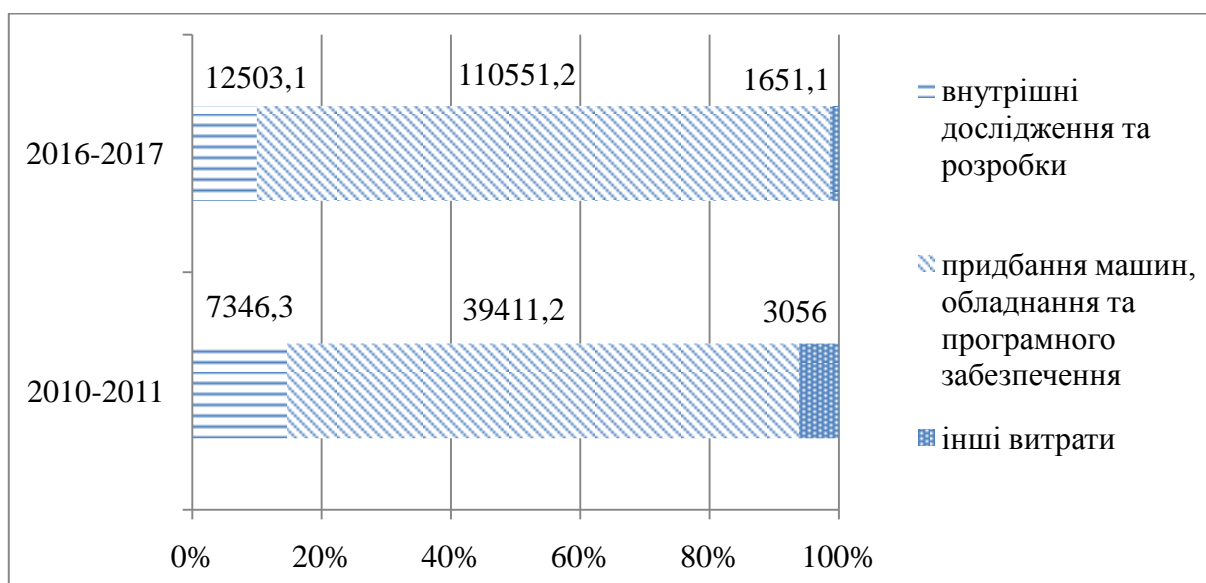

Рисунок 1 – Динаміка витрат промислових підприємств Черкаської області на інноваційну діяльність за видами за 2010–2017 рр., тис. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [7]

Значний обсяг коштів (12 503,1 тис. грн. за 2016–2017 рр.) використовується промисловими підприємствами з метою фінансування наукових досліджень та розробок. Однак украй негативним є обсяг витрат на придбання нових технологій та фінансування зовнішніх досліджень і розробок, які у 2016 та 2017 рр. відсутні.

Відповідну тенденцію можна пояснити наступним чином. Промислові підприємства з метою більш швидкого отримання прибутку зосереджуються переважно на практичній реалізації інноваційної діяльності шляхом придбання нового обладнання та програмного забезпечення. У той же час, зважаючи на довготерміновість та високу ризикованість здійснення наукових досліджень і розробок (зокрема пов'язану з впровадженням нових технологій у виробничий процес), відповідна складова інноваційної активності є менш економічно привабливою [9, с. 154].

Відсутність мотивації у науково-дослідницького персоналу ефективно працювати, що значним чином пов'язано з низьким рівнем оплати праці, також уповільнює інноваційну активність підприємств області. На початок 2019 р. середня заробітна плата у сфері наукової та технічної діяльності дорівнює 7422 грн., що майже вдвічі менше, порівнюючи зі значенням аналогічного показника по Україні, та на 5 % – порівнюючи з середнім значенням по області за усіма видами діяльності [6; 7].

Дослідження структури витрат підприємств області за видами досліджень та розробок дає можливість зробити наступні висновки. Незважаючи на те, що фундаментальні наукові дослідження є базисом для здійснення прикладних досліджень та, відповідно, забезпечення розвитку науково-технічних розробок, їх частка у структурі витрат на наукову та дослідницьку активність підприємств Черкаської області є несуттєвою і становить 25 % за результатами 2017 р. Разом з тим, в абсолютному значенні обсяг відповідних видатків зріс проти 2010 р. на 45 млн. грн., або 86 % [7].

Основними напрямками інноваційної діяльності підприємств області залишаються впровадження нових або вдосконалених існуючих методів обробки та виготовлення продукції, освоєння виробництва нових видів продукції за допомогою іншої техніки [9, с. 154]. Відповідно, питома вага витрат на здійснення прикладних наукових досліджень та науково-технічних розробок є високою.

Однак, незважаючи на значні обсяги видатків на фінансування наукових досліджень та розробок, результативність інноваційного процесу знижується, на що вказує зменшення частки інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції (становлячи у 2017 р. по Черкаській області 1,1 %, що на 6,6 п.п. менше проти 2010 р.) [7].

Серед головних причин низької інноваційної активності суб'єктів малого бізнесу варто виокремити наступні:

- недостатнє економічне стимулювання залучення інвестицій в інноваційні процеси (зокрема доступність кредитування);

- обмеженість обсягу фінансування наукової та інноваційної діяльності за рахунок державного бюджету (менше 1 % ВВП);

- недосконалість інституційного забезпечення, відсутність відповідних органів публічного управління інноваційною діяльністю;

- відсутність відповідних організаційно-правових умов для розвитку інноваційної інфраструктури (технопарків, технополісів, венчурних фондів, центрів трансферу технологій тощо);

- відсутність узгодженої співпраці на рівні «освіта–наука–бізнес» (підготовка висококваліфікованих та затребуваних фахівців, виконання наукових розробок на замовлення підприємств тощо) [10, с. 128].

Як було зазначено, незначна кількість підприємств Черкаської області впроваджують новітні технології та розробляють власні. Розвиток малого підприємництва вимагає серйозного забезпечення, зокрема фінансового. Тому потребує вирішення питання вдосконалення джерел фінансування діяльності малих підприємств, адже неефективність фінансово-кредитного забезпечення сповільнює обрання ефективних напрямів господарського розвитку.

Система фінансового забезпечення інноваційної діяльності має відповідати таким принципам: чітка цільова орієнтованість та логічність системи фінансування; комплексність, адаптивність та гнучкість системи для забезпечення готовності її елементів до динамічних змін зовнішнього середовища. Відповідні механізми можуть бути успішно реалізованими за допомогою фінансових механізмів: фінансового забезпечення (самофінансування, кредитні ресурси) та фінансового регулювання (податки, внески, субсидії).

З метою заохочення інноваційної діяльності дієвою може бути система стимулів та форм, яка включає наступне: формування венчурних інноваційних фондів з використанням податкових пільг; скорочення вартості державних патентних зборів для індивідуальних інноваторів; надання права застосування прискореної амортизації обладнання; субсидування малого інноваційного бізнесу у формі дотацій з боку держави; надання права об'єднання капіталів з метою спільного проведення науково-дослідних робіт тощо [11, с. 157–158].

Як зазначалося, у вітчизняній практиці інноваційна діяльність асоціюється переважно з великими підприємствами у наукомістких високотехнологічних галузях (зокрема промисловості). Однак інноваційна активність підприємств проявляється не лише у впровадженні науково-технічних розробок і винаходів у виробничий процес, але й у внесенні змін до процесів організації та

управління виробництвом, маркетингової та кадрової політики тощо [12]. Тому в умовах сьогодення важливим завданням є стимулювання інноваційної діяльності малих підприємств інших галузей економіки (зокрема таких, як інформаційні технології, сільське господарство, туризм, медицина), які, з одного боку, є пріоритетними для розвитку вітчизняної економіки, а з другого – їх питома вага у відповідних галузях є досить суттєвою.

Значною перешкодою для розвитку інноваційної сфери залишається також недостатня сприйнятливність підприємницьким сектором інновацій, що перешкоджає підвищенню продуктивності праці та зниженню енергоємності виробництва, не забезпечує передумов для модернізації економіки та її якісного оновлення. Негативна кількісна динаміка впроваджених маловідходних та ресурсозберігаючих новітніх технологій також стримує розвиток вітчизняних підприємств та мінімізує їх конкурентні переваги в умовах глобалізації. Досягнення відповідного рівня розвитку є можливим лише у тому випадку, коли економічне зростання, матеріальне виробництво та споживання реалізуються у межах, визначених спроможністю екологічних систем до відновлення. Концептуальним підґрунтям стійкого розвитку, перш за все, є екологізація економіки, гуманізація та популяризація системи принципів підходів до аспектів суспільної діяльності [13, с. 120].

Тобто для розвитку інноваційної активності малих підприємств регіону та України в цілому необхідною є реалізація таких кроків: виконання відповідних програм інноваційного розвитку, створення інноваційної інфраструктури, розбудова взаємовигідної співпраці між науковими установами та підприємствами на основі комерціалізації, формування та використання дієвого алгоритму фінансування інноваційної діяльності.

Висновки. Визначено роль суб'єктів малого підприємництва в інноваційному розвитку регіону: їх діяльність має сприяти формуванню конкурентного середовища, гнучкості та індивідуалізації виробництва, що забезпечує йому необхідні передумови для впровадження інновацій.

У результаті проведеного дослідження було виявлено, що сучасний стан інноваційної активності малих підприємств Черкаської області є вкрай незадовільним. Розмір витрат на придбання зовнішніх знань та новітніх технологій, як і частка інноваційної продукції у загальному обсязі виробництва в регіоні, є незначним. Виявлено, що результативність інноваційного процесу знижується.

Головними причинами низького рівня інноваційної активності малих підприємств варто вважати такі: відсутність відповідних економічних стимулів до залучення інвестицій в інноваційні процеси; обмеженість фінансового забезпечення наукової та інноваційної діяльності за рахунок державного бюджету; недосконалість існуючого інституційного середовища; відсутність умов для розвитку інноваційної інфраструктури; недосконалість інституційного забезпечення трансферу технологій, низький рівень інформаційного забезпечення; відсутність ефективної співпраці на рівні «освіта–наука–бізнес»; недостатня вмотивованість науково-дослідницького персоналу до активних досліджень через низький рівень оплати праці.

Важливого значення у контексті сучасного розвитку набуває державне стимулювання інноваційної активності малого підприємництва у пріоритетних для вітчизняної економіки галузях (медицина, інформаційні технології, сільське господарство). Окрім того, необхідно стимулювати активізацію діяльності безпосередньо самих підприємств, забезпечити формування інноваційної інфраструктури, налагодити тісну співпрацю між науковими установами та підприємствами на основі комерціалізації розробок. Перспективою подальших досліджень є вивчення інструментарію зростання інноваційної активності малого бізнесу в окремих сферах економіки (зокрема сільського господарства, інформаційних технологій).

Список використаної літератури

1. Бутко М. П., Попело О. В. Методологія оцінки ролі малого підприємництва в інноваційному розвитку регіону. *Регіональна економіка*. 2012. № 3. С. 67–74.
2. Бутко М. П. Інноваційні імперативи регіонального розвитку в Україні. *Економіст*. 2006. № 7. С. 26–30.
3. Куликов В., Латышева Г., Николаев А. Образование финансово-промышленных групп. *Российский экономический журнал*. 1994. № 1. С. 16.
4. Капітан В. О. Розвиток малого бізнесу в контексті вирішення проблеми зайнятості в Україні. *Innovative Solutions In Modern Science*. 2017. № 1 (10). URL: <http://www.naukajournal.org/index.php/ISMSD/article/download/1086/1208>

5. Манн Р. В., Плигач К. Д. Перспективи застосування досвіду країн Європейського Союзу у розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 41(1). С. 31–38.
6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Офіційний сайт Головного управління статистики у Черкаській обл. URL: <http://www.ck.ukrstat.gov.ua>
8. Офіційний сайт Eurostat. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics>
9. Плигач К. Д. Інноваційна активність підприємств України та Черкаської області: стан та тенденції. *Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку*: зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конф. Київ: КНЕУ, 2018. С. 153–156.
10. Матвій І. Є. Інноваційна активність малого бізнесу в Україні: стан та перспективи. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління*. 2016. № 847. С. 124–129.
11. Пивоваров М. Г., Левченко О. М. Дослідження проблеми інноваційного розвитку малого підприємництва в Україні. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2010. № 4. С. 151–159.
12. Чернікова В. І. Особливості інновацій у туризмі. *Вісник ДІТБ*. 2012. № 16. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/chernikova.htm
13. Кравець І. М., Олицька Т. А. Інноваційний розвиток промисловості як інструмент забезпечення конкурентоспроможності регіону. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 3(2). С. 118–121.

References

1. Butko, M. P., Popelo, O. V. (2012) Methodology for assessing the role of small business in region innovative development. *Rehionalna ekonomika*, No. 3, pp. 67–74 [in Ukrainian].
2. Butko, M. P. (2006) Innovative imperatives of regional development in Ukraine. *Ekonomist*, No. 7, pp. 26–30 [in Ukrainian].
3. Kulikov, V., Latysheva, G., Nikolaev, A. (1994) Formation of financial and industrial groups. *Rossiiskii ekonomicheskii zhurnal*, No. 1, p. 16 [in Russian].
4. Kapitan, V. O. (2017) Small business development in the context of solving the employment problem in Ukraine. *Innovative Solutions In Modern Science*, No. 1(10). URL: <http://www.naukajournal.org/index.php/ISMSD/article/download/1086/1208>
5. Mann, R. V., Plyhach, K. D. (2016) Prospects of applying the experience of the European Union countries in the development of small and medium Ukrainian enterprises. *Zbirnyk naukovykh prats Cherkaskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seria: Ekonomichni nauky*, vol. 41(1), pp. 31–38 [in Ukrainian].
6. The official website of the State Statistics Committee of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. The official website of the Main Department of Statistics in Cherkassy region. URL: <http://www.ck.ukrstat.gov.ua>
8. The official website of Eurostat. Available at: <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics>
9. Plyhach, K. D. (2018) Innovative activities of enterprises of Ukraine and Cherkassy region: state and trends. *Innovatsiine pidpriemnytstvo: stan ta perspektyvy rozvytku*: coll. of materials of the II All-Ukr. sci.-pract. conf., Kyiv: KNEU, pp. 153–156 [in Ukrainian].
10. Matvii, I. Ye. (2016) Innovative activities of Ukrainian small business: state and prospects. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Problemy ekonomiky ta upravlinnia*, No. 847, pp. 124–129 [in Ukrainian].
11. Pyvovarov, M. H. and Levchenko, O. M. (2010) Research of the problem of innovative development of Ukrainian small business. *Derzhava ta rehiony. Seria: Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, No. 4, pp. 151–159 [in Ukrainian].
12. Chernikova, V. I. (2012) Peculiarities of innovations in tourism. *Visnyk DITB*, No. 16. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/chernikova.htm [in Ukrainian].
13. Kravets, I. M. and Olytska, T. A. (2014) Innovative industry development as a tool for ensuring the region competitiveness. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, 3(2), pp. 118–121 [in Ukrainian].

A. V. Reshetnyak

THE ROLE OF SMALL BUSINESS IN INNOVATION DEVELOPMENT OF CHERKASY REGION

In the article the features of region innovative development and its components are considered. It is noted that small business contributes to the formation of competitive environment, flexibility and individualization of production, that provides the necessary preconditions for innovations implementation.

The basic structural indicators of small business activities of Cherkasy region are investigated. It is determined that the share of small enterprises of the region, which produce goods and provide services with high added value using the innovative technologies, is increasing. However, according to innovation financing directions, the greatest share is used for machinery and equipment purchase, that demonstrates the lack of entrepreneurs' interest (in particular, financial) to carrying out scientific and technological research and development. It is determined that the effectiveness of the innovation process is decreasing, as indicated by a decrease in the share of innovative products in the total volume of industrial products sold.

The main reasons of small business low innovative activity of Cherkasy region are determined. They are the following: insufficient economic stimulation of investments attraction into innovative processes; limited amount of scientific and innovative activities financing by state budget; imperfection of institutional provision; lack of appropriate organizational and legal conditions for innovation infrastructure development; lack of coordinated cooperation at the level of "education–science–business".

An important role in the context of modern development is played by the state stimulation of innovative activities of small business in the priority sectors for the national economy (medicine, information technologies, agriculture). In addition, it is necessary to stimulate the activation of activities of enterprises themselves, to ensure the formation of innovation infrastructure, to establish close cooperation between scientific institutions and enterprises on the basis of commercialization of developments. The study of tools for increasing innovative activities of small business in certain spheres of the economy (in particular, agriculture, information technology) is the prospect of further research.

Keywords: *small business; entrepreneurship; innovation development; region; innovation activities.*

Стаття надійшла до редакції 15.05.2019

DOI 10.24025/2306-4420.0.53.2019.171962

Решетняк Анатолій Володимирович, аспірант кафедри фінансів, Черкаський державний технологічний університет, факультет економіки та управління

Reshetnyak A. V., PHD-student, Cherkasy State Technological University